

7 ΜΑΡ. 2009

Απαιτείται μια νέα αρχή

του Νικ. Α.Γ. Λιναρδάτου

«**Σ**υνετών ανδρών, πρίν γενέσθαι τὰ δυσχερή, προνοήσαι ὅπως μή γένηται ἀνδρείων δέ, γενόμενα εὐ θέσθαι». Του Πιττακού' ενός από τούς ἐφτά σοφούς.

Προφανώς οἱ ἡγέτες μας δέν διακρίνονται γιά σύνεση. Ἐτσι ἡ Ἑλλάς διανύει μιά δυσχερή (καί δυσάρεστη) περίοδο. Περνάει βαθιά κρίση· πολύπλευρη· οικονομική, κοινωνική. Ἡ πρώτη εἶναι ἐμφανέστερη. Ἡ κοινωνική, κατ' ἐμέ, πιά ἐπικίνδυνη. Πιστεύω πώς ἡ (γηγενής) οικονομική κρίση εἶναι κατά πολύ συνέπεια τῆς κοινωνικῆς. Τῆς βασικῆς νόσου. Ἡ ἀντιμετώπισή τῆς εἶναι πιά δύσκολη ἀπό τήν ἐντόπια οικονομική προβληματικότητα καί τίς ἐπιπτώσεις τῆς παγκόσμιας ὑφέσεως. Ἡ διάγνωση: ἀμοραλισμός. Τρόπος ζωῆς πού χαρακτηρίζεται ἀπό ἔλλειψη ἠθικῶν ἐνδοιασμών (Λεξικό Γ. Μπαμπινιώτη). Κατά τόν Max Stimer (1806-1856), ἐκ τῶν πρώτων διδασκάντων, ἡ μόνη πραγματικότητα εἶναι τό ἀτομικό ἐγώ καί τὰ πράγματα ἔχουν ἀξία μόνο καθ' ὅσον ὑπηρετοῦν τό ἐγώ. Στήν Ἑλλάδα ἔλαβε τήν ἐπικρατοῦσα σήμερα μορφή κατά τή δεκαετία τοῦ 1980. Διδάχοι, μέ τρόπον πολύ πειστικό, μέ τή συμπεριφορά τους ὡς ὑπόδειγμα, οἱ τότε πρόεδρος καί ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί πολλά ἀπό τὰ μέλη τῆς. Τό ΠΑΣΟΚ ἐν γένει.

Τά προτεινόμενα τώρα μέτρα ἀτελέσφορα. Ἡ κυβέρνηση σάν νά ἔχει τήν ἐξ ὕψους φώτιση. Τώρα ἀνακάλυψε τή συναίνεση· καθυστερημένα. Τό ΠΑΣΟΚ ἀεροθατεῖ. Μοιράζει λεφτά· ἀφειδῶς. Θά τὰ κόψει ἀπό τόν τοίχο. Σέ 16 δισεκατομμύρια εὐρώ πρέπει νά ὑπολογίζεται τό κόστος τῶν τελευταίων προτάσεων του. Ἐτσι λύνεται τό πρόβλημα. Πάμε στόν πάτο. ΚουΚουΕ, ΣΥΡΙΖΑ καί ΛΑΟΣ τὰ τοῦ ΠΑΣΟΚ στή νιοστή δύναμη. Ἄ, καί ἐπανακρατικοποιήσεις. Ἐπάνοδος στόν παρελθόν. Λόγω λαμπρῶν ἐπιδόσεων τόν παλιόν ἐκείνον τόν καιρό. Τώρα ὁμως ὁ παγκόσμιος ἀνταγωνισμός δέν ἀφήνει περιθώρια γιά ἀστειότητες.

Ἡ πρώτη ἀσφαλῶς σκέψη ὅσων θά διαβάσουν ὡς ἐδῶ: Καλά, αὐτά τὰ ξέρουμε. Τί κάνουμε ἀπό ὅσα καί πέρα εἶναι τό πρόβλημα. Ἐοῦ τί λές; Τί πρέπει, τί μπορεί νά γίνει; Ὡς ἀπάντηση θά ἐπιχειρήσω νά παραθέσω μιά σειρά σκέψεων. Θά ξεκινήσω μέ μιά διαπίστωση. Ἡ στάση τοῦ Ἑλληνα πολίτη ἐναντι τοῦ κράτους εἶναι σχιζοφρενική. Τά περιμένει ὅλα ἀπό τό κράτος. Γιά ὅλα του τὰ προβλήματα θέλει νά μπορεί νά προσφεύγει στό προσφιλές κράτος. Τήν ἴδια ὥρα, γιά ὅσα τοῦ συμβαίνουν δυσάρεστα τοῦ φταίει τό κράτος. Γι' αὐτό τό θεωρεῖ ἐχθρό του, μισητόν. Αὐτά ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων. Πρίν ἀπό δύομισι χιλιάδες χρόνια οἱ Αἰσχύλος: «Κατ' ἀρχῆς φιλαίτιος λεώς» (Ἰκέτιδες).

Λέω λοιπόν ὅτι κάτι πρέπει νά ἀλλάξει. Χωρίς ἀλλαγές εἶναι δύσκολο ἕνα κράτος νά ἐπιβιώσει. Κάπως ἔτσι τό εἶπε ὁ Ἰρλανδο-Βρεταννός πολιτικός καί φιλόσοφος Edmund Burke. Καί νά σκέφτεται κανείς πώς ἦταν συντηρητικῶν ἀρχῶν! Εὐκαιρία λοιπόν. Οἱ ἀντιδράσεις θά εἶναι ἠπιότερες. Ἄλλες σκοτούρες κυριαρχοῦν. Ἀπό τή βαθύτατη κρίση, στήν ὁποῖαν ἔχει βυθιστεῖ ἡ δική μας μαζί μέ τήν οἰκουμενική κοινωνία, κάτι καλό πρέπει νά προέλθει. Ἀπό κάπου πρέπει νά ξεκινήσει ἡ ἐπιχείρηση τῆς ἀλλαγῆς. Μέ σκοπό τή συμφιλίωση πολίτη καί ἐξουσίας.

Συλλογίζομαι: Ἴσως ἡ ἀρχή νά γίνει ἀπό τή δικαιοσύνη· ὡς πρώτο βῆμα. Εἶναι πολύ σημαντικό καί ταυτόχρονα εὐκολότερο πεδίο μεταρρυθμίσεων. Διότι ἀφορᾶ μικρότερον ἀριθμό ἐμπλεκομένων. Ὑψηλότερου ἀπό τόν μέσον ὄρο ἐπιπέδου παιδείας· καλύτερα ἀμειβομένων. Ἡ προσπάθεια νά ἐπικεντρωθεῖ στή δημιουργία μιάς (πιά) δίκαιης κοινωνίας. Ἡ φιλελεύθερη κοινωνία κατά τόν κοινωνικό φιλόσοφο John Rawls βασίζεται σέ δύο ἀρχές: (1) Κάθε πρόσωπο πρέπει νά κέκτηται δικαίωμα στή μέγιστη ἴση ἐλευθερία συμβατή μέ παρόμοια ἐλευθερία γιά ὅλους. (2) (α) Κοινωνικές καί οικονομικές ἀνισότητες πρέπει νά συνδέονται μέ ὑπηρεσίες καί θέσεις ἀνοιχτές σέ ὅλους ὑπό συνθήκες ἠθικά ὀρθῆς (fair) ἰσότητος εὐκαιριῶν· καί (β) τέτοιες ἀνισότητες δικαιολογοῦνται, ἂν εἶναι πρός τό συμφέρον τῶν λιγότερο προνομιούχων.

Ἡ πρώτη ἀρχή, ἡ ὁποία ἔχει προτεραιότητα, κατά σημαντικό ποσοστό ἰσχύει στή σημερινή Ἑλλάδα· μέ χαλαρή τήν ἐννοια τῆς «ἴσης» ἐλευθερίας. «Εἴμαστε μιά ἀπό τίς πιά ἐλεύθερες χώρες στόν κόσμο...»· τό εἶπε σέ πρόσφατη συνέντευξή του ἕνα ἀτίθασο σύγχρονο πνεῦμα, ὁ Ἀπόστολος Κ. Δοξιάδης. Στή δεύτερη ἀρχή εἶναι πού πάσχουμε· σέ κρίσιμο μάλιστα βαθμό. Ἀπό ἐκεῖ λοιπόν, θά μπορούσαμε νά ἀρχίσουμε τήν ἀνάβαση. Ἀπό τήν fair ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης. Ὡς ἕνα πρώτο μεγάλο βῆμα. Μέ ἀνοιχτά μάτια. Ἴσοι ὁ πλοῦσιος καί ὁ φτωχός· ὁ ἰσχυρός καί ὁ ἀδύναμος· ὁ Ἕλληνας καί ὁ ξένος. Νά ἀρχίσει ἔτσι ἡ κοινωνία νά σκέφτεται ὅτι κάτι καινούργιο δημιουργεῖται γιά τὰ μέλη τῆς. Ὅπου δέν θά κυκλοφοροῦν ἐλεύθεροι οἱ καταδικασθέντες σέ βαρύτερες ποινές πρύτανης καί πανεπιστημιακοί καθηγητές. Ὅπου δέν θά διεκδικοῦν ὑψηλά ἀξιώματα καταδικασμένοι σέ ποινές φυλακίσεως. Ὅπου μερικοί δέν θά εἶναι πιά ἴσοι ἀπό τούς ἄλλους.

Τό ἐπόμενο βῆμα ἡ κοινωνική δικαιοσύνη· γιά τήν ὁποία ἡ ἀναφορά τοῦ Rawls· τό τελικό ζητούμενο. Ἡ δικαιοσύνη, ὅταν κυριαρχεῖ μέ ἠθική ὀρθότητα, εἶναι μέγας ἐχθρός τῆς χαλαρότητας ἀρχῶν καί ἀξιών. Σέ ὅλη τήν κοινωνία· καί στήν πολιτική.

Μερικά πρακτικά ζητήματα. Ἀπαραίτητη ἡ κωδικοποίηση τῆς νομοθεσίας. Σχετική προσπάθεια εἶχε ἀρχίσει ἐπί κυβερνήσεως Σημίτη. Καί τό ἄλλο πρόβλημα ἡ δικομανία τῶν Ἑλλήνων· γιά ψύλλου πήδημα. Σέ ἕνα χρόνο, ἀπό Σεπτέμβρη 2007 σέ Σεπτέμβρη 2008 στήν Εἰσαγγελία Πρωτοδικῶν κατατέθηκαν 245 χιλιάδες μηνύσεις. Στίς ἀρχές τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐκκρεμοῦσαν στά διοικητικά δικαστήρια 415 χιλιάδες δικογραφίες (δημοσιογραφικές πληροφορίες). Γιατρεία· ἡ οὐσιαστική αὐξηση τῆς δαπάνης γιά τήν προσφυγή στά δικαστήρια· καί τῶν ἐξόδων τῆς δίκης γιά ὅποιον χάνει. Νά λύνονται οἱ πολλές μικρές διαφορές ἐξωδικαστικά.

Αὐτά ἀπό ἕναν Ἑπτανήσιον. Ἀπό σπόντα πρός Ἑπτανήσιον. Νά μᾶς θγάλει ἀσπροπρόσωπος. Κατάληξη μέ ἐπιστροφή στόν Πιττακό. Ἀνδρείων δέ, γενόμενα εὐ θέσθαι. Οἱ γενναῖοι, ἂν συμβοῦν [οἱ δυσχερεῖς], νά τίς διορθῶνουν.